

Sygn.akt III AUa 63/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 kwietnia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Dorota Elżbieta Zarzecka (spr.)

Sędziowie: SA Teresa Suchcicka

SA Alicja Sołowińska

Protokolant: Barbara Chilimoniuk

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 9 kwietnia 2019 r. w B.

sprawy z odwołania J. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o wysokość świadczenia

na skutek apelacji wnioskodawczyni J. S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 14 listopada 2018 r. sygn. akt V U 793/18

oddala apelację.

SSA Alicja Sołowińska SSA Dorota Elżbieta Zarzecka SSA Teresa Suchcicka

Sygn. akt III AUa 63/19

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z 11 lipca 2018 roku (nr (...)), wydaną na podstawie przepisów ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, po rozpatrzeniu wniosku J. S. z 24 maja 2018 roku, przyznał jej emeryturę z dniem 1 maja 2018 roku. Obliczając wysokość emerytury przyjął dotychczasową podstawę wymiaru świadczenia przy uwzględnieniu wskaźnika wysokości podstawy wymiaru wynoszącego 37,49%. Podstawa wymiaru obliczona została przez pomnożenie wskaźnika wysokości podstawy wymiaru 37,49 % przez kwotę bazową 1.829,24 zł i wyniosła 685,78 zł. Podstawa wymiaru po waloryzacji wyniosła od 1 maja 2018 r. - 1112,18 zł. Do ustalenia wysokości emerytury organ rentowy przyjął 15 lat 9 miesięcy 6 dni okresów składkowych, 3 lata 6 miesięcy i 16 dni okresów nieskładkowych oraz - jako okresy uzupełniające z tytułu pracy w gospodarstwie rolnym - 8 miesięcy i 8 dni. Udział okresów składkowych i nieskładkowych w okresie stanowiącym sumę okresów składkowych, nieskładkowych i uwzględnionych okresów pracy w gospodarstwie rolnym wyniósł $231:239 * 602,17 \text{ zł} = 946,59 \text{ zł}$. Emerytura po waloryzacjach wyniosła od 1 maja 2018 r. 946,59 zł. Nadto emeryturę podwyższono do kwoty najniższej emerytury w wysokości 1029,80 zł.

W odwołaniu od tej decyzji J. S. zarzuciła, że przy ustalaniu wysokości emerytury zaliczono jej zbyt mało okresów składkowych, nieskładkowych i uzupełniających. Podała, że w rolnictwie przepracowała około 12 lat, na co dostarczyła wymaganą dokumentację. Ponadto ustalając wysokość emerytury, nieprawidłowo przyjęto kwotę bazową 1829,24 zł, podczas gdy w roku 2018 wyniosła ona 3731,13 zł. Przyznała, że po uzyskaniu w 2004 r. emerytury w niepełnym wymiarze nigdzie nie pracowała i nie podlegała żadnemu ubezpieczeniu, nie odwoływała się od decyzji ZUS dotyczącej przyznania jej emerytury w 2004 r.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie. Wyjaśnił, że decyzją z 6 kwietnia 2004 r. J. S. nabyła prawo do emerytury w niepełnym wymiarze, na podstawie art. 28 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wobec powyższego w zaskarżonej decyzji organ rentowy, zgodnie z art. 21 powołanej ustawy, jako podstawę wymiaru nowej emerytury przyjął poprzednią podstawę wymiaru, ustaloną na potrzeby emerytury w niepełnym wymiarze.

Wyrokiem z 14 listopada 2018 roku Sąd Okręgowy w Białymstoku oddalił odwołanie.

Sąd Okręgowy ustalił, że J. S., urodziła się (...).

Decyzją ZUS z 6 kwietnia 2004 r. po rozpatrzeniu wniosku z 12 marca 2004 r. została jej przyznana emerytura niepełna od 5 maja 2004 r., tj. od osiągnięcia wieku 60 lat - na podstawie art. 28 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Do ustalenia podstawy wymiaru emerytury przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu ubezpieczenia. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 37,49%, zaś podstawa wymiaru obliczona przez pomnożenie wskaźnika wysokości podstawy wymiaru przez 1829,24 zł, tj. przez kwotę bazową wyniosła 685,78 zł. Do ustalenia wysokości emerytury organ rentowy uwzględnił 15 lat, 7 miesięcy okresów składkowych, 3 lata i 6 miesięcy okresów nieskładkowych. Wysokość świadczenia wyniosła 594,76 zł.

Następnie zaskarżoną decyzją z 11 lipca 2018 roku, na wniosek odwołującej z 24 maja 2018 r., przyznano jej emeryturę, na podstawie art. 27 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ustalając jako podstawę wymiaru emerytury dotychczasową podstawę wymiaru świadczenia i wskaźnik podstawy w wysokości 37,49%. Podstawa wymiaru po waloryzacji od 1 maja 2018 r. wyniosła 1112,18 zł a emerytura - 946,59 zł i została podwyższona do kwoty najniższej emerytury w wysokości 1029,80 zł.

Sąd Okręgowy stwierdził, że okolicznością sporną w rozpoznawanej sprawie była wysokość emerytury należna odwołującej, a w szczególności wymiar zaliczonych okresów, podstawa wymiaru świadczenia oraz kwota bazowa. Odwołująca nie kwestionowała bowiem ustaleń faktycznych dokonanych w sprawie. Ponadto nie przedstawiła żadnych dowodów, które miałyby wpływ na wysokość uzyskanego przez nią świadczenia.

Sąd Okręgowy wskazał, że przepisy ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przewidują różne zasady przechodzenia na emeryturę w zależności od wieku uprawnionego ubezpieczonego, a także różne sposoby liczenia tych emerytur. Dla osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. prawo do emerytury określa art. 27 ustawy. Zgodnie z tym przepisem, ubezpieczonym urodzonym przed w/w datą przysługuje emerytura, jeżeli spełnili łącznie następujące warunki: 1) osiągnęli wiek emerytalny określony w punkcie 1; 2) mają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, z zastrzeżeniem art. 27a. Natomiast art. 28 ustawy przewiduje, że ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., którzy nie osiągnęli okresu składkowego i nieskładkowego, o którym mowa w art. 27 pkt 2 przysługuje emerytura, jeżeli spełnili łącznie następujące warunki: 1) osiągnęli wiek emerytalny, wynoszący co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 dla mężczyzn; 2) mają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 15 lat dla kobiet i co najmniej 20 lat dla mężczyzn. W myśl art. 10 ust. 1 ustawy przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również następujące okresy, traktując je, z zastrzeżeniem art. 56, jak okresy składkowe: 1) okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki, 2) przypadające przed dniem 1 lipca 1977 r. okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16 roku życia, 3)

przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, - jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu. Uregulowanie zawarte w art. 21 ust. 1 pkt 1 powołanej ustawy stanowi, że podstawą wymiaru emerytury dla osoby, która wcześniej miała ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, jest podstawa wymiaru renty - w wysokości uwzględniającej rewaloryzację oraz wszystkie kolejne waloryzacje przypadające w okresie następującym po ustaleniu prawa do renty, albo podstawa wymiaru ustalona na nowo w myśl art. 15 – art. 21 ust. 1 pkt 2. Z art. 21 ust. 2 pkt 1 wynika, że zasadę wyrażoną w art. 21 ust. 1 pkt 1 stosuje się przy ustalaniu podstawy wymiaru emerytury dla osoby, która wcześniej miała ustalone prawo do emerytury. Art. 53 ust. 3 ustawy emerytalno – rentowej stanowi, że emeryturę, której podstawę wymiaru stanowi podstawa wymiaru świadczenia, o którym mowa w art. 21 ust. 1 pkt 1 i ust. 2, oblicza się od tej samej kwoty bazowej, którą ostatecznie przyjęto do ustalenia podstawy wymiaru, a następnie emeryturę podwyższa się w ramach waloryzacji przypadających do dnia nabycia uprawnień do emerytury, przy czym z art. 53 ust. 4 wynika, że przepisu ust. 3 nie stosuje się, jeżeli zainteresowany po nabyciu uprawnień do świadczenia, którego podstawę wymiaru wskazał za podstawę wymiaru emerytury, podlegał co najmniej przez 30 miesięcy ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Zgodnie z art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ubezpieczonemu spełniającemu warunki do uzyskania emerytury na podstawie art. 27, który kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego i wystąpił z wnioskiem o przyznanie emerytury po dniu 31 grudnia 2008 r., może być obliczona emerytura na podstawie art. 26, jeżeli jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53.

Sąd pierwszej instancji powołał się na wyrok Sądu Najwyższego z 3 października 2017 r. w sprawie o sygn. II UK 429/16, w którym Sąd Najwyższy wskazał, że zasadnicze znaczenie dla zastosowania art. 55 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w okolicznościach konkretnego przypadku należy przypisać konieczności legitymowania się przez osobę wymienioną w tym przepisie statusem ubezpieczonego. Ubezpieczonym jest osoba podlegająca ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, określonym w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych, a także osoba, która przed dniem wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach z FUS podlegała ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu, z wyłączeniem ubezpieczenia społecznego rolników (art. 4 pkt 13 ustawy). Status ubezpieczonego zachowują także osoby, które przeszły na emeryturę, jeżeli po nabyciu prawa do tego świadczenia nadal podlegały ubezpieczeniom społecznym - obowiązkowo lub dobrowolnie. Jednak, aby możliwe było "wejście" osoby urodzonej przed 1 stycznia 1949 r. do nowego, "kapitałowego", systemu obliczania emerytur, konieczne jest - według ustawodawcy - "kontynuowanie" przez tę osobę pozostawania w ubezpieczeniu i wstrzymanie się z realizacją nabytego prawa do czasu, kiedy nowe reguły zaczną obowiązywać. Innymi słowy, regulację wynikającą z art. 55 ustawy, należy traktować jako tę, która - pod ściśle określonymi warunkami - gwarantuje uprawnienie do przeliczenia emerytury przyznanej na podstawie art. 27 tej ustawy, tym wszystkim ubezpieczonym, którzy w dalszym ciągu, po uzyskaniu statusu emeryta, opłacają składki na ubezpieczenia społeczne, przez co pomnażają wartość składek zewidencjonowanych na ich koncie.

Mając powyższe na uwadze, Sąd pierwszej instancji uznał za słuszne stanowisko organu rentowego, że osobie, której przyznaje się prawo do emerytury „po emeryturze” przysługuje świadczenie na podstawie kwoty bazowej, którą ostatecznie przyjęto do ustalenia podstawy wymiaru. Tak obliczone świadczenie podlega waloryzacji przypadającym do dnia nabycia uprawnień do emerytury.

Sąd Okręgowy wskazał, że odwołująca nie wykazała, aby po nabyciu uprawnień do świadczenia podlegała ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Z jej wyjaśnień złożonych na rozprawie 14 listopada 2018 r. i w pismach procesowych wynikało, że po przyznaniu prawa do emerytury niepełnej nie podlegała żadnym ubezpieczeniom społecznym. Z uwagi na to Sąd uznał, że uregulowanie zawarte w art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie znalazło do niej zastosowania. Podkreślił, że odwołująca miała przyznaną emeryturę w niepełnym wymiarze od 6 kwietnia 2004 r., ponieważ miała osiągnięty wiek emerytalny, ale nie miała podstawowego okresu zatrudnienia uprawniającego do uzyskania emerytury (tj. 20 lat). Przepis art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS otwiera możliwość przeliczenia emerytury na nowych zasadach, ale pod warunkiem spełnienia kluczowego warunku, tj. aby

po osiągnięciu 60 lat dana osoba podlegała ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu, czyli pracowała i odprowadzała składki. Odwołująca od uzyskania emerytury w 2004 r. nie pracowała, a zatem nie podlegała ubezpieczeniu i z tego względu nie można było przeliczyć jej emerytury według nowych zasad, tj. składek i kapitału początkowego. Nadto nie złożyła ona żadnych nowych dokumentów dotyczących ustalenia podstawy wymiaru emerytury czy dodatkowych lat pracy. Wszystkie dokumenty zostały złożone przy ubieganiu się przez nią o emeryturę w 2004 r.

Sąd pierwszej instancji podkreślił też, że w zakresie przyznanej odwołującej emerytury na starych zasadach, zgodnie z art. 10 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, okresy pracy w gospodarstwie rolnym są zaliczane tylko i wyłącznie do uzupełnienia okresów uprawniających do emerytury. Nie było zatem możliwości zaliczenia do wysokości świadczenia 12 lat pracy odwołującej w gospodarstwie rolnym (od 6 maja 1959 r. do 4 października 1971 r.) ale tylko 8 miesięcy i 8 dni, niezbędnych do uzupełnienia okresu 20 lat pracy. Według Sądu Okręgowego organ rentowy nie dysponował żadnymi nowymi dokumentami w zakresie wynagrodzenia, czy też podstawy wymiaru składek, co w konsekwencji oznaczało, że prawidłowo emeryturę odwołującej ustalił na podstawie emerytury, którą przyznano jej wcześniej i która podlegała wszystkim waloryzacjaom. Dlatego też, Sąd Okręgowy oddalił odwołanie jako niezasadne, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wniosła J. S..

Zaskarżając orzeczenie w całości, zarzuciła mu brak wnikliwej analizy przedstawionych zarzutów i oparcie go wyłącznie na wyjaśnieniach ZUS.

Domagała się zmiany zaskarżonego wyroku poprzez przeliczenie emerytury według obecnie obowiązującej kwoty bazowej i uwzględnienie przy obliczaniu jej wysokości wszystkich okresów pracy w gospodarstwie rolnym rodziców, teściów, opieki nad dziećmi, pracy w OSM, w Spółdzielni Pracy (...) i pobierania zasiłku dla bezrobotnych.

Organ rentowy wniósł o oddalenie apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna.

Wbrew zawartym w niej zarzutom Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i wywiódł na ich podstawie trafne wnioski, znajdujące należyte oparcie w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym. Sąd ten przeprowadził stosowne postępowanie dowodowe, a w swych ustaleniach nie ograniczył się jedynie do uwzględnienia wyjaśnień ZUS. Dlatego też Sąd Apelacyjny w całości podziela i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne oraz ocenę prawną dokonaną przez Sąd pierwszej instancji. Zbędne jest zatem ich szczegółowe powtarzanie w uzasadnieniu wyroku Sądu odwoławczego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 5 listopada 1998 r., I PKN 339/98). Zgromadzony materiał dowodowy świadczy o tym, iż Zakład Ubezpieczeń Społecznych prawidłowo wyliczył wysokość emerytury J. S..

Bezspornie J. S. miała przyznane prawo do emerytury w niepełnym wymiarze, na podstawie art. 28 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, od 5 maja 2004 r. Na wniosek z 24 maja 2018 r., zaskarżoną decyzją przyznano jej emeryturę, na podstawie art. 27 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ustalając jako podstawę wymiaru emerytury dotychczasową podstawę wymiaru świadczenia.

Spór w przedmiotowej sprawie dotyczył sposobu ustalenia wysokości emerytury w sytuacji przyznania wcześniej niepełnej emerytury.

J. S. wносиła o przeliczenie emerytury według obecnie obowiązującej kwoty bazowej oraz uwzględnienia przy obliczaniu wysokości emerytury wszystkich okresów pracy.

Zgodnie z art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1270) podstawę wymiaru emerytury dla osoby, która wcześniej miała ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, stanowi:

- 1) podstawa wymiaru renty - w wysokości uwzględniającej rewaloryzację oraz wszystkie kolejne waloryzacje przypadające w okresie następującym po ustaleniu prawa do renty, z zastrzeżeniem art. 15 ust. 5, albo
- 2) podstawa wymiaru ustalona na nowo w myśl art. 15.

Ustęp 2 tego samego artykułu stanowi, że przepis ust. 1 pkt 1 stosuje się przy ustalaniu podstawy wymiaru:

- 1) emerytury dla osoby, która wcześniej miała ustalone prawo do emerytury;
- 2) renty z tytułu niezdolności do pracy dla osoby, która wcześniej miała ustalone prawo do tej renty albo do emerytury.

Natomiast według art. 53 ust 3 ustawy emerytalnej emeryturę, której podstawę wymiaru stanowi podstawa wymiaru świadczenia, o którym mowa w art. 21 ust. 1 pkt 1 i ust. 2, oblicza się od tej samej kwoty bazowej, którą ostatnio przyjęto do ustalenia podstawy wymiaru, a następnie emeryturę podwyższa się w ramach waloryzacji przypadających do dnia nabycia uprawnień do emerytury.

Zgodnie z art. 53 ust 4 cytowanej ustawy przepisu ust. 3 nie stosuje się, jeżeli zainteresowany po nabyciu uprawnień do świadczenia, którego podstawę wymiaru wskazał za podstawę wymiaru emerytury, podlegał co najmniej przez 30 miesięcy ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym.

Mając na uwadze treść wskazanych przepisów, zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy prawidłowo uznał, że podstawą wymiaru emerytury dla osoby, która miała ustalone prawo do emerytury jest podstawa wcześniej przyznanej emerytury, o czym stanowi jednoznacznie przepis art. 21 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 21 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Zasadą jest, że w takiej sytuacji emeryturę oblicza się od tej samej kwoty bazowej, którą ostatnio przyjęto do ustalenia podstawy wymiaru, a następnie emeryturę podwyższa się w ramach waloryzacji przypadających do dnia nabycia uprawnień do emerytury (art. 53 ust. 3 ustawy). Przyjęcie innej kwoty bazowej jest możliwe, jeżeli zainteresowany po nabyciu uprawnień do świadczenia, którego podstawę wymiaru wskazał za podstawę wymiaru emerytury, podlegał co najmniej przez 30 miesięcy ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym (art. 53 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

J. S. po nabyciu prawa do wcześniejszej emerytury tj. po 6 kwietnia 2014 r. nie podlegała ubezpieczeniu społecznemu lub emerytalnemu i rentowym przez co najmniej 30 miesięcy – co sama przyznała. Stwierdziła, że po nabyciu emerytury w 2004 r. nie pracowała i nie podlegała ubezpieczeniom społecznym z innego tytułu.

Jeśli chodzi o kwestię zaliczenia do stażu emerytalnego pracy w gospodarstwie rolnym, to należy wskazać, że organ rentowy nie był uprawniony do zaliczenia na poczet stażu emerytalnego wszystkich okresów tej pracy, ponieważ zgodnie z art. 10 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, doliczenie okresów pracy w gospodarstwie rolnym możliwe jest jedynie w sytuacji szczególnej, w której okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5–7 ustawy emerytalnej, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury lub renty (zob. też Emerytury i renty z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Komentarz G. Gudowska, K. Ślęzak (red.) Warszawa 2013 i powołane tam orzecznictwo). Okresy te pełnią zatem rolę polegającą na uzupełnieniu okresu stażu pracy. Nie zalicza się ich ponad wymagane przepisem art. 27 pkt 2 ustawy emerytalnej 20 lat (240 miesięcy). W przypadku skarżącej Zakład Ubezpieczeń Społecznych zaliczył 8 miesięcy i 8 dni pracy w gospodarstwie rolnym, ponieważ okresy składkowe J. S. wyniosły 189 miesięcy 6 dni i nieskładkowe 42 miesiące 16 dni. Nie było zatem podstawy do uwzględnienia dłuższego okresu pracy w gospodarstwie, tj. ponad 8 miesięcy i 8 dni.

Podsumowując, rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji było prawidłowe. Wysokość należnej skarżącej emerytury została przez organ rentowy ustalona we właściwej wysokości, według zasad obowiązujących w przepisach ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny oddalił apelację, na podstawie art. 385 k.p.c.